هەنگاوێك بە ڕێگەی ڕاستكردنەوەی مێژووی ڕۆژنامەی كوردستان- دەورەی دووەم

(١٤ ی كانوونی دووەم-٨ ی نیسانی ١٩٠٩)

د. نەجاتی عەبدوڵڵا

بەرایی*

مێژووی ڕۆژنامەنووسیی كوردی وەكو بەشێك لە مێژووی كورد پڕییە لە حەشارگە و كەلێنی تاریك و نووتەك، كە تا ئێستا پسپۆرانی مێژووی ئەم بوارە نەیانتوانیوە پەی بەو هەموو حەشارگە زۆروزەوەندەیە ببەن و زۆر پرسیاریش هەن، كە هەر هیچ نەبێت لە ڕۆژی ئێستادا هەر بێ وەڵام ماونەتەوە. خۆشبەختانە لەم ساڵانەی دوایی لە سایەی دۆزینەوەی ژمارەیەكی (تاڕادەیەك) بەرچاوی ڕۆژنامە و گۆڤارە كوردییەكان وا خەریكە وێنەیەكی كەم تا زۆر دروست بۆ مێژووی ڕۆژنامەنووسیمان دروست دەبێت و تا دێت زیاتریش كەلێن و كونجە تاریكەكانی ئەم بوارە ڕووناكتر دەبنەوە.

لە ژمارە (٢٥) ی گۆڤاری ئەكادیمیای كوردی، برای بەڕێزم كاك عەبدوڵڵا زەنگەنە لە وتارێكدا بەناوی (دۆزینەوەی دوو ژمارەی دیكەی ڕۆژنامەی كوردستان!)، لا: (١٢٩-١٣٦)، تەنیا (چوار) لاپەڕەی هەریەكە لە ژمارەكانی (٣) و (٤) ی ڕۆژنامەی كوردستان دەورەی دووەمی بڵاوكردۆتەوە و لەگەڵ خۆشیدا كۆمەڵێك پرسیاری ورووژاندووە، كە بە قسەی خۆی گوتەنی (لای ئێمە نەك هەر جێگەی سەرسوڕمانە، بەڵكو بۆتە مایەی نیگەرانیش!). ئێمە لەم وتارەدا هەوڵدەدەین بە هێمنی بەشوێن ئەو پرسیارانە بچین كە ناوبراو ورووژاندوویەتی و هەروەها هەوڵدەدەین بە پێی توانا سەرەداوی ئەو گرێكوێرانەش شی بكەینەوە كە بۆ زەنگەنەی خۆشەویست بووەتە مایەی (سەرسوڕمان و نیگەرانی).

* وەڵامی ئەم بابەتە ڕاستەوخۆ لە لاپەڕەكانی دواتر دانراوە .

یەکەم:
ڕۆژنامەی کوردستان
دەورەی یەکەم (پێنجشەممە : ٢١ ی نیسانی ١٨٩٨)

نووسەر لە سەرەتای وتارەکەی نووسیویە: (*بەلام ئەوەی لای ئێمە نەك هەر جێگای سەرسوڕمانە، بەڵکو بۆتە مایەی نیگەرانیش! ئەو ژمارەی (١٣١٣) یە، کە لەژێر لۆگۆی ڕۆژنامەکەدا نووسراوە، دیارە ئەو ژمارەیەش ساڵی ڕۆمییەکەیە، کە لەسەر ڕووی ڕۆژنامەکانی ئەوسا دەنووسران. ئەگەر ئێوەش وەکو ئێمە بزانن ئەو ژمارەیەی (١٣١٣) یە ساڵی ڕۆمییە و ڕێك دەکاتە ساڵی (١٨٩٦) ی زایینی، دڵنیام ئێوەش سەرتان سوڕدەمێنێت. خۆ ئەگەر تۆزەڕێك بیەوێت ئەو نیگەرانییەمان بڕەوێنێتەوە بە پاساوی (هەڵەی چاپ) سەرسوڕمانەکەمان نەهێڵێت، زوو بە زوو پێی دەڵێین، باشە چ لەو هەردوو دەستەواژەی هەردوو زمانی تورکی و کوردییە بکەین، کە لە سەرەوەی ڕۆژنامەکەدا نووسراوە کە ساڵی یازدەیە....)*[1]. ڕەنگە مرۆڤ لە خوێندنەوەی ئەم قسانەی سەرەوە کەمێك سەرسام بێت لەبەر ئەوە نا، کە کاك عەبدوڵڵا زەنگەنە کەوتووەتە ناو هەڵەیەکی گەورەی مێژوویی، کە بووەتە سەرچاوەی سەرسوڕمان و نیگەرانی بۆ خۆی، بەڵکو لە بەرئەوە بۆچی گۆڤاری ئەکادیمیای کوردیش هەستی بە هەڵەکانی نووسەر نەکردووە. من نازانم گۆڤاری ئەکادیمیای کوردی چۆن ئەم هەڵە مێژووییەیان بەسەردا تێپەڕیوە، کە ساڵی (١٣١٣) ڕۆمی ڕێك بەرانبەر ساڵی (١٨٩٦) زایینی دەوەستێ؟. من نازانم کاك عەبدوڵڵا لەسەر چ بنەمایەك و لە ڕووی کام سەرچاوەوە ساڵی (١٣١٣) ی ڕۆمی بەرانبەر بە ساڵی (١٨٩٦) ی زایینی داناوە خۆزگە سەرچاوەکەی دەستنیشان دەکرد. جگە لەوە ساڵی ڕۆمی و ساڵی زایینی هیچ کات هاوتای یەك نین تا وا بە سووك و ئاسانی ساڵە زایینەکەی بەرانبەر دابنێ، ساڵی ڕۆمی هەمیشە بەر دوو ساڵی زایینی دەکەوێ، بەلام لەم وتارە ڕێك تەنیا بەر ساڵی (١٨٩٦) کەوتووە. بۆ ئەوەی سەرچاوەی نیگەرانییەکانی کاك زەنگەنەی خۆشەویست بڕەوێنمەوە وا بە وردی ساڵی (١٣١٣) ڕۆمی بەرانبەر ساڵی زایینی دەنووسمەوە: (ساڵی ڕۆمی

هەمیشە لە (١)ی مانگی مارت دەست پێدەکات و لـە ٢٨ ی شـوباتی سـاڵی دواتـر کۆتایی دێت. بەم پێیە یەکەمین ڕۆژی ساڵی (١٣١٣) ی ڕۆمی دەکەوێتـە بەرانبـەر ڕۆژی شەممەی (١٣) ی مارتی ساڵی ١٨٩٧ تاوەکو ڕۆژی شەممەی (١٢) ی مارتی ساڵی (١٨٩٨)ی زایینی دەوەستێ، کـە ئـەو ڕۆژە دوایـین ڕۆژی سـاڵی (١٣١٣) ی ڕۆمییە. بەم شێوەیە دەبینین بە هیچ شێوەیەك یەك تاقە ڕۆژی سـاڵی (١٣١٣) ی ڕۆمییش چییە ناکەوێتە ناو سـاڵی (١٨٩٦) ی زایینی وەك ئـەوەی کـاك عەبـدوڵلا نیگەرانییەکانی خۆی لەسەر هەڵچنیوە. ئێسـتا ئەگـەر بـزانین یەکـەمین ڕۆژنامـەی (کوردسـتان) لـە ڕۆژی (پێنجشـەممە، ٢١ ی نیسـانی ١٨٩٨) دەرچـووە ئـەوا پرسیارەکە لێرەدا ئەوەیـە سـاڵی (١٣١٣) ڕۆمـی تـاوەکو ڕۆژی شـەممەی (١٢) ی مارتی ١٨٩٨ ی زایینی دەگرێتەوە، بەڵام یەکەم ژمارەی ڕۆژنامەی کوردسـتان لـە (پێنجشەممە: ٢١ ی نیسـانی ١٨٩٨) دەرچـووە، واتـە دروسـت تـەنها (٣٩) ڕۆژی کەمە بۆ ئەم مێژووە. کاتێك سورەیا بەدرخان ساڵی (١٣١٣) ڕۆمـی لـەژێر لۆگـۆی ڕۆژنامەکەیدا نووسیوە بەهیچ شێوەیەك بەهەڵەدا نەچووە و درکی بـەوە کـردووە، بەڵام لەبـەر ئـەوەی ژمـارە یـەکی ڕۆژنامـەی کوردسـتان دەورەی دووەم لـە ڕۆژی پێنجشـەممەی (١) ی کـانوونی سـانی سـاڵی ڕۆمـی (١٣٢٤) دەرچـووە و لەبـەر ئەوەش ڕۆژنامەکەی خۆی بە درێژەپێدەری (کوردستان) ی خولی یەکـەم زانیـوە. بۆیە سەروبەندی مانگی دەرچوونی ئەم ژمارەیەی دەورەی دووەم ڕێك بـەر سـاڵی ڕۆمی (١٣١٣) ی ئەو ساڵە دەوەستێ بۆیە ساڵی (١٣١٣) ی ڕۆمی دانـاوە، لەسـەر بنەمای ئەم ڕاستییانە سورەیا بەدرخان هیچ بە هەڵـەدا نەچـووە کـە ئـەم مێـژووە ڕۆمییـەی دانـاوە. ئـەوە ڕێـك لـەو ماوەیـەی کـە دەورەی دووەمـی ڕۆژنامـەی (کوردستان) ی لـێ دەرچـووە دەکاتـە یـانزە سـاڵی ڕەبـەق و بۆیـە، کـە سـورەیا بـەدرخان لەسـەرووی ڕۆژنامـەی کوردسـتان (دەورەی دووەم) نووسـیویە (سـاڵی یـازدە) (اون برنجـی سـنە-سـالا یـازدەیی) هـەر زۆر زیرەکانـە سـاڵی (١٣١٣) ی ڕۆمییەکەی داناوە کە ڕێك بەرانبەر کانوونی سانی سـاڵی ((١٣٢٤) ڕۆمـی دەکاتـە (یانزە ساڵی ڕەبەق). بۆیـە سـورەیا دروسـت سـاڵی (١٣١٣) ڕۆمـی بـۆ ڕۆژنامـەی کوردسـتان (دەورەی یەکـەم) دانـاوە و بـەگوێرەی دەرچـوونی یەکـەمین ژمـارەی کوردستان (دەورەی دووەم) ڕێك ئەوساڵە بەرانبەر یانزەهـەمین سـاڵی دەرچـوونی

ڕۆژنامــەی کوردســتان دەوەســتێ و ئــەو ڕۆژنامەکــەی خــۆی بــە درێژەپێــدەری کوردستان زانیوە. کاتێکیش سورەیا نووسیویە سالی یازدەهەم ئەوە بە هیچ شێوەیەك بەو مانایە نییە، کە ڕۆژنامەی کوردستان هەر ئەو یانزە ساڵە بەردەوام بووە، بەڵکو تەنها ئەوە دەگەیەنێ کە ڕۆژنامەکە بۆ یەکەم جار بەر لە (یانزە) بڵاوبۆتــەوە و هــەمووشمان دەزانــین دوا ژمــارەی ڕۆژنامــەی کوردســتان دەورەی یەکـــەم (ژمـــارە (٣١) و لـــە ڕۆژی دووشـــەممە١٤ ی نیســـانی ســـاڵی ١٩٠٢) بڵاوکراوەتەوە.

ڕاســتییەکەی ســورەیا بــەدرخان یــەکێك لــەو بــەگزادە و مێــژوونووس و ڕۆژنامــەوان و ســەرکردە کوردانــە بــوو کــە درکــی بــەوە کردبــوو کــورد چــەندە لــە کاروانی شارستانی بە دواکەوتووە، چاوپێداخشانێك بەو نامە فەرەنسییانەی کە بۆ دەسەڵاتکارانی ئینگلیز و فەرەنسای بەرزکردۆتەوە دەبینین هەمیشە هەوڵی داوە وێنەیەکی زۆر بەرچاوی (کورد) بە دەستەوە بدات و کورد بە خاوەنی (شارستانی) و (پێشکەوتوو) لە قەڵەم بدات، (نەتەوەیەك) کە هیچی کـەمتر نـەبێت لـە گـەلانی دیکەی ناوچەکە. سورەیا یەکێك لە خوێنـدەوار و مێژوونووسـە زۆر هوشـیارەکانی سەردەمی خۆی بووە، دەیتوانی لەبەرانبەر ساڵی دەرچوونی ڕۆژنامەی کوردستان خولی یەکەم ساڵی (١٣١٤) ی ڕۆمی بنووسێ، کە ڕێك ئەو ساڵە بەرانبـەر (١٣ ی مارتی ١٨٩٨ تـاوەکو ١٢ ی مـارتی ١٨٩٩) دەوەسـتێ، بـەڵام ئەوسـا دەبوایـە لـە برێتی ساڵی (یازدە) بنووسێ ساڵی (دەیـەم). بـە لەبەرچـاوگرتنی ئـەم ڕاسـتییانە مرۆڤ دەگاتە ئـەو ڕاسـتییەی کـە بـەڵێ سورەیا بـەدرخان هـەقی بـووە کـە سـاڵی (١٣١٣) ی ڕۆمــی بــۆ ســاڵی دەرچــوونی یەکــەمین ڕۆژنامــەی کوردســتان دانــاوە، چونکە نەیویستووە تەنها بۆ (٣٩) ڕۆژ، ساڵێکی تەمەنی ڕۆژنامەکە کەم بکاتەوە، کە دیارە بەلای ئەو گرینگ بووە تەمەنی ڕۆژنامەکە بە (یازدە) ساڵ بنووسـێ وەك لەوەی بنووسێ (دە ساڵ).

دووەم:
ڕۆژنامەی کوردستان
دەورەی دووەم (پێنجشەممە : ١٤ی کانوونی دووەمی ١٩٠٩)

تـا ئێسـتا مێـژووی دەرچـوونی ڕۆژنامـەی کوردسـتان (دەورەی دووەم) بـە تـەواوی نەنووسـراوەتەوە چـونکە هـیچ کـەس هـیچ ژمارەیـەکی ئـەم ڕۆژنامەیـەی لەبەردەستدا نەبووە تا بەتەواوی زانیارییەکان تۆمـار بکـات. ڕەنگـە ئـەو وتـارەی ئێمـە کـە بـەناوی (چـەند زانیـارییێکی نـوێ لـەبارەی چـەند ڕۆژنامـەیێکی کـوردیی سـاڵەکانی ١٩٠٨-١٩١٠) لـە ژمـارە (٢) ی گۆڤـاری (کوردناسـی) (٢٠٠٧) [٢]بڵاوکرایەوە، بە پشتبەستن بە زانیارییەکانی بەرگی هەشتەمی گۆڤاری (دونیـای جیهانیی موسـڵمان)[٣] کـە سـاڵی ١٩٠٩ بـە زمـانی فەرەنسـی بڵاوکراوەتـەوە، بـۆ یەکەم جـار مێـژووی دروسـتی دەرچـوونی ڕۆژنامەکـەمان دەستنیشـان کردبێـت. لەوێـدا نووسـراوە: *لـە لاپـەڕە (٩٧) دا لـە وتـاری (چـاپەمەنییەکانی جیهـانیی موسلمان) [٤] لیستێکی دوورودرێژی ناوی ڕۆژنامە و گۆڤارە عوسمانییەکانی دوای مەشرووتەی تێدایە. لە پێشەکی وتارەکەدا هاتووە، کە ئەم لیستـەیان لـە ڕێگـەی هاوکاری پایەبەرزمان کۆلۆنێل ئیسماعیل حەقی بەگەوە بۆ هاتووە. بە گـوێرەی وتارەکـە لیسـتەکە هـی چـاپکراوەکانی ڕۆژنامـە و گۆڤارەکانـە لـەوەتای ١٦ی تـەممووزی ١٣٢٤، واتـە لـە ٢٩ی تـەممووزی ١٩٠٨-ەوە. لـەناو لیسـتەکە ئـەم زانیارییانـە لـەبارەی ڕۆژنامـەی کوردسـتان (دەورەی دووەم) هەڵـدەکرێن: "کوردسـتان Kurdistân . بـەدرخان خـانزادە ئەحمـەد سـورەیا بـەگ. کۆنستانتینۆپل. نیو بەشی تورکی و کوردی، هەفتەنامە" . ئەم زانیارییانـە هـیچ گومانێك لەوەدا ناهێڵنـەوە کـە ڕۆژنامـەی کوردستان (دەورەی دووەم) بەڕاسـتی دەرچووە و مێژووی دەرچوونەکەشی دەکەوێتە دوای ٢٩ ی تەمموزی ١٩٠٨. جا ئەگەر مێژووی گیرانی ئەحمەد سورەیا بەگ بـە ١٣ ی نیسـانی ١٩٠٩ بزانین ئـەوا بێگومـان دەگەینـە ئـەو ڕاسـتییەی کـە دروسـت ڕۆژنامەکـە لـەنێوان (٢٩ ی تەممووزی ١٩٠٨-١٣ ی نیسانی ١٩٠٩) دەرچووە*[٥].

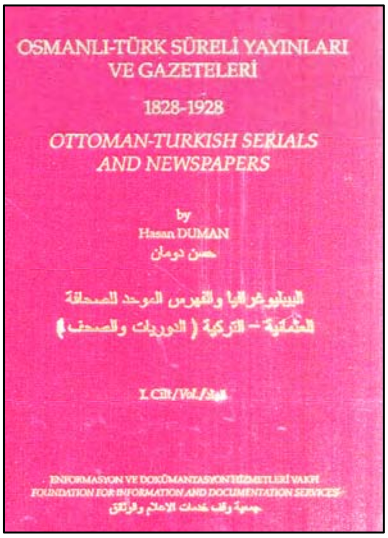

هەر لەم وتارەدا ئەوەم دەستنیشان کردبوو کە (ماوەی یەك دوو ساڵێکە لە سەرچاوەییێکی ئاگادارەوە دەزانم کەوا ژمارە یەکی ئەم ڕۆژنامەیە لە یەکێك لە کتێبخانەکانی وڵاتێك دەست دەکەوێ، بەڵام داخەکەم تا ئێستە نەمتوانیوە بەردەستی بخەم)[٦]. لە ڕێگەی کتێبە تورکییە سێ بەرگییەکەی حەسەن دومان (*بیبلیۆگرافیا و پێڕەستی یەکگرتووی ڕۆژنامەوانیی عوسمانی–تورکی (بڵاوکراوە و ڕۆژنامە) لە سەرەتاوە تاوەکو گۆڕینی ئەلفوبێی نوێی تورکی (١٨٢٨–١٩٢٨)*، چاپی ئەنقەرە، ساڵی (٢٠٠٠)[٧] دەمزانی (چەند) ژمارەیەکی ڕۆژنامەی کوردستان (دەورەی دووەم لە کتێبخانەی ئەتاتورك) لە ئەرزەرۆم دەستدەکەوێت، بۆ ئەم مەبەستە لە ڕێگەی زانکۆی سۆربۆن–ەوە، کە ئەوکات من خۆم لە پاریس خوێندکاری دکتۆرا بووم، داوامان لە باڵیۆزخانەی فەڕەنسا لە تورکیا کرد، کە هەرچۆنێك بێت هەوڵێك بدەن و مشووری ئەوەبخۆن کۆپییەکی ئەم ڕۆژنامەیەمان بۆ پەیدا بکەن، تا لە بیرمە بە خانمی بەرپرسی کتێبخانەی زانکۆم گوت تکایە بە ناوی قوتابییەکی فەڕەنسییەوە داوای ڕۆژنامەکە بکەن، چونکە ئەگەر تورکەکان بزانن ناوێکی ڕۆژهەڵاتییە و بەتایبەت کوردیشە، ڕەنگە گومان بکەن و ڕۆژنامەکە کۆپی نەکەن. پاش زیاتر لە شەش مانگ وەڵامی باڵیۆزخانە ئەوە بوو "ئیتر پێداگری لەسەر داواکردنی ئەم ڕۆژنامەیە نەکەن".

ئێستا شوکر وا بەسەر یەکەوە چوار لاپەڕەی ژمارە (٣) و ژمارە (٤)مان لەبەردەستدایە و لەسەر بنەمای زانیارییەکانی ئەم ژمارانەی لەبەردەستە دەگەینە ئەو ڕاستییەی کە بە پێچەوانەی ئەوەی لەسەر ڕووپەڕی ڕۆژنامەکە نووسراوە (هەفتەنامە)یە کەچی وادیارە نەتوانراوە ڕۆژنامەکە هەفتانە دەربکرێت و بەڵکو سێ هەفتە جارێك دەرچووە. بۆ ئەم مەبەستە بە پشتبەستن بە ژمارە (٣) و (٤) ی ڕۆژنامەکە گەیشتوونەتە ئەو باوەڕەی ژمارە یەکی ڕۆژنامە لە ڕۆژی

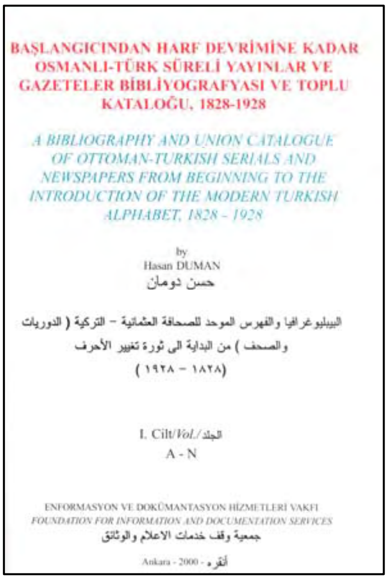
BAŞLANGICINDAN HARF DEVRİMİNE KADAR OSMANLI-TÜRK SÜRELİ YAYINLAR VE GAZETELER BİBLİYOGRAFYASI VE TOPLU KATALOĞU, 1828-1928

A BIBLIOGRAPHY AND UNION CATALOGUE OF OTTOMAN-TURKISH SERIALS AND NEWSPAPERS FROM BEGINNING TO THE INTRODUCTION OF THE MODERN TURKISH ALPHABET, 1828 - 1928

by
Hasan DUMAN
حسن دومان

البيبليوغرافيا والفهرس الموحد للصحافة العثمانية – التركية (الدوريات والصحف) من البداية الى ثورة تغيير الأحرف
(١٩٢٨ – ١٨٢٨)

I. Cilt/*Vol.*/الجلد
A - N

ENFORMASYON VE DOKÜMANTASYON HİZMETLERİ VAKFI
FOUNDATION FOR INFORMATION AND DOCUMENTATION SERVICES
جمعية وقف خدمات الاعلام والوثائق

Ankara - 2000 - أنقره

پێنجشەممەی ١٤ ی کانوونی دووەمی ١٩٠٩ بڵاوکراوەتەوە و هەر تەنها (٥) ژمارەی لێ بڵاوکراوەتەوە. ئەگەر ئەوە بزانین کە سورەیا بەدرخان ڕۆژی ١٣ ی نیسانی ١٩٠٩ سورەیا بە تۆمەتی (کۆنەپەرستی) و ئامادەسازی بۆ یاخیبوونی عەسکەری دەخرێتە ناو زیندانی (بەکر ئاغا) لە ئەستەمووڵ تاوەکو ساڵی ١٩١٠، کە وا دیارە لەگەڵ گۆڕانکارییە سیاسییەکانی وڵات دەبەخشرێ و ساڵی ١٩١٢ دەگەڕێتەوە کۆنستانتینۆپل و (کۆمیتەی نهێنی شۆڕشگێڕانی کورد پێکدەهێنێ) کە زۆری نابا دیسان بۆ جاری سێیەم دەخرێتە کونجی زیندان و ئەمجارە سزای لەسێدارەدانی بۆ دەردەکەن، بەڵام سورەیا لە زیندان هەڵدێت و ئیدی بۆ دوایین جار ئیمپراتۆریای عوسمانی بەجێ دەهێڵێ و لەم مێژووە بەدوا ڕوو دەکاتە قاهیرە(٨).

بۆیە ڕێی تێ دەچێ و شیمانەی زۆرە ژمارە (٥)یش کە دەبوو لە ٨ ی نیسانی ١٩٠٩ بڵاوبکرێتەوە، دەرچووبێت، یان لە خراپترین باردا ڕەنگە لە چاپخانە دەستی بەسەردا گیرابێت. بەڵام شیمانەی زۆر هەیە ژمارە (٥) دوا ژمارە بێت و بڵاویش کرابێتەوە.

لە پێناو نووسینەوەی مێژووی ڕۆژنامەی کوردستان دەورەی دووەم وا لە خوارەوە ژمارە و ڕۆژی دەرچوونی هەر (٥) ژمارەکەی ڕۆژنامەی کوردستان بە مێژووی ساڵەکانی: ڕۆمی، کۆچی و زایینی دەنووسینەوە.

سەرجەم ژمارەكانی كوردستان

(دەورەی دووەم)

ژمارە	مێژووی ڕۆمی	ڕۆژ	مێژووی كۆچی	مێژووی زایینی
١	١ی كانوونی سانی١٣٢٤	پێنجشەممە	٢١ی زیلحیجەی١٣٢٦	١٤ ی كانوونی دووەمی ١٩٠٩
٢	٢٢ی كانوونی سانی ١٣٢٤	پێنجشەممە	١٣ی محەرەمی١٣٢٧	٤ ی شوباتی ١٩٠٩
٣	١٢ ی شوباتی١٣٢٤	پێنجشەممە	٥ ی سەفەری١٣٢٧	٢٥ ی شوباتی ١٩٠٩
٤	٥ ی مارتی ١٣٢٥	پێنجشەممە	٢٦ی سەفەری١٣٢٧	١٨ ی ئاداری ١٩٠٩
٥	٢٦ی مارتی ١٣٢٥	پێنجشەممە	١٧ی رەبیعولئەوەلی ١٣٢٧	٨ ی نیسانی ١٩٠٩

(بۆ زانینی ڕۆژ و مانگ و ساڵی زایینی، لە ڕاستییدا مێژووە ڕۆمییەكە كراوەتە بناغە و لەسەر بنەمای ئەو مێژووە، ئێمە مێژووە زایینییەكانمان جێگیر كردووە، چونكە (لە هەندێك باردا) مێژووە ڕۆمی و كۆچییەكان (یەك) ڕۆژ جیاوازییان هەیە و ئەمەش بەڕاستی كێشە دروست دەكات. بۆیە بۆ دووركەوتنەوە لەمە مێژووە ڕۆمییەكان لێرەدا كراونەتە بناغەی ئەم وتارە و ئێمە مێژووە ڕۆمی و زایینییەكەمان بە دروست زانیوە)

سێیەم:
گرێکوێرەی ژمارە (٢٦٤)

لە چەمکێکی وتارەکەیدا نووسەر نووسیویە: (نەك هەر ئەوەندە لەوەش سەرسوڕهێنتر، کە لە سەرەوەی ڕۆژنامەکە و لە پاڵ هەردوو ژمارەی (٣،٤)ی ڕۆژنامەکەدا نووسراوە: (عدد-٢٦٤-٣)، (عدد ٢٦٤-٤)...). نازانم ئەمە دەبێت چ سەرسوڕهێنییەکی تێدا بێت، بە چاوپێداخشانێك لە دووبارەبوونەوەی ژمارە (٢٦٤) لە هەردوو ژمارە (٣ و ٤) دا ئەوە دەردەکەوێ، مەبەست لەو (٢٦٤) ە بە هیچ شێوەیەك بەردەوامی ژمارەی ڕۆژنامەکە نییە بەڵکو واتە تیراژی ڕۆژنامەکە دەگەیەنێت و هیچی تر. واتە ڕۆژنامەکە تەنها (٢٦٤) دانەی لێ چاپکراوە، کە نووسراوە (٢٦٤-٣) واتە ژمارە (٣) تیراژ (٢٦٤) دانە. تەنها بە چاوپێداخشانێك بەوەی لە هەردوو ژمارە (٣) و (٤) دا ژمارە (٢٦٤) دووبارە بۆتەوە و دواتر لە لاپەڕەکانی دیکە (عدد) یش بە واتەی (ژمارە) نووسراون بۆیە هیچ گومانێك لەوەدا ناهێڵێتەوە کە مەبەست لەوەوە تیراژی ڕۆژنامەیە و هیچی تر. ئەگەر لە ژمارە (٣) ی ڕۆژنامەکە بنووسرابوایە (٢٦٤-٣) و لە ژمارە (٤)ەکەش بنووسرابوایە (٢٦٥-٤) ئەوسا ڕێی تێ دەچوو کەمێك سەرسوڕهێن بوایە. بەڵام کاتێك ٢٦٤ لە هەردوو ژمارەکە نووسراوە و لە هەردوو ژمارەکەش (عدد٣) و (عدد ٤) زۆر بە ڕوونی نووسراوە ئەوە هیچ گومانێك لەوەدا ناهێڵێتەوە کە مەبەست لەوە تیراژی ڕۆژنامەکەیە و بەس.

ئەنجامگری

لە ڕێگەی ئەم بەدواداچوونەدا دەگەینە ئەم ئەنجامەی، كە ڕۆژنامەی كوردستان (دەورەی دووەم) كە خۆی بە درێژەپێدەری ڕۆژنامەی كوردستانی دایك زانیوە و لەژێر لۆگۆی ڕۆژنامەكەش مێژووی دەرچوونی یەكەم ژمارەی كوردستانی دایك بە ساڵی ڕۆمی (١٣١٣) نووسراوە، كە ڕێك بەرانبەر ساڵەكانی (١٨٩٧–١٨٩٨) زایینی دەوەستێ. ژمارە یەكی خولی دووەمی ڕۆژنامەی كوردستان، كە لە ١٤ ی كانوونی دووەمی ساڵی ١٩٠٩ دەرچووە ڕێك دەكاتە ساڵی یانزەهەمی بڵاوكردنەوەی ڕۆژنامەی كوردستان دەورەی یەكەم. شایانی گوتنە دوا ژمارەی (دەرچوو) یان (دەست بەسەرداگیراوی) ڕۆژنامەی كوردستانی دەورەی دووەم دەبێت ژمارە (٥) بووبێت، كە لە ٨ ی نیسانی ١٩٠٩ پێنج ڕۆژ بەر لە گیرانی سورەیا بەدرخان بڵاوكرابێتەوە.

لە كۆتاییشدا سوپاسی زۆرم بۆ كاكە زەنگەنەی خۆشەویست، كە وتارەكەی ئەو بوو بە سۆنگەی ئەم بەدواداچوونانە و ئەگەر وتارەكەی ئەو نەبوایە ئەم وتارەی ئێمەش لە دایك نەدەبوو، بۆیە ئەم وتارەم پێشكەش بە ماندووبوونەكانی زەنگەنەی خۆشەویست دەكەم.

پەراوێز و سەرچاوەكان

(١) عەبدوڵڵا زەنگەنە، (دۆزینەوەی دوو ژمارەی دیكەی ڕۆژنامەی كوردستان!)، گۆڤاری ئەكادیمیای كوردی ، ژمارە (٢٥)، ٢٠١٣، لا: ١٣١

(٢) نەجاتی عەبدوڵڵا، "چەند زانیارییەكی نوێ لەبارەی چەند ڕۆژنامەییەكی كوردیی ساڵەكانی ١٩٠٨–١٩١٠"، *گۆڤاری كوردناسی، بەرلین، ژمارە (٢) ، بەهاری ٢٠٠٧، لا: ٧–١١*

(3) Revue du Monde du Musulmane, tom VIII, 1909, Paris, p. 130

(4) La presse musulmane

(٥) نەجاتی عەبدوڵڵا، هەمان سەرچاوەی پێشوو، *لا: ٧–٨*

(٦) نەجاتی عەبدوڵڵا، هەمان سەرچاوەی پێشوو، *لا: ٨*

(7) HasanDuman, Osmanlı-Türksüreliyayınlarıvegazeteleri, 1828-1928, Volume 3, Ankara, 2000

(٨) كۆمیتەی سەربەخۆیی كورد، **كوردستان یا ئەرمەنستان– شەهیدەكان یا ملهوڕەكان**، لە فرانسییەوە وەرگێڕانی و پەراوێزنووسیی نەجاتی عەبدوڵڵا، لە چاپكراوەكانی بنكەی ژین، ٢٠٠٩، لا:٦